

думки у кримінології, яка спрямована на створення моделей віктимності жертв різних видів злочинів (корисливих, насильницьких тощо) з метою розроблення заходів з надання їм своєчасної віктимологічної допомоги. Мети віктимологічного запобігання злочинам можливо досягнути шляхом розробки й реалізації довгострокових державних програм такого запобігання. Моделювання і реалізація цих програм дозволить створити механізм організації ефективного віктимологічного запобігання, підвищити ефективність боротьби зі злочинністю та забезпечити віктимологічну безпеку окремих громадян й суспільства загалом.

Список використаних джерел

1. Блажівський Є. М. Моніторинг протидії злочинності в Україні : монографія. Харків : Золота миля, 2013. 370 с.
2. Кулик О. Г. Злочинність в Україні: тенденції, закономірності, методи пізнання : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 288 с.
3. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3-х кн. Київ : Ін Юре, 2008. Кн. 3: Практична кримінологія. 320 с.
4. Сафронова В. М. Прогнозирование, проектирование и моделирование в социальной работе : учеб. пособ. Москва : Академия, 2008. 252 с.
5. Варчук Т. В. Виктимологическое моделирование в криминологии и практике предупреждения преступности : монография. Москва : ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2012. 239 с.

Дрозд Олексій Юрійович,

начальник відділу докторантури та ад'юнктури Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент

ПРИЙНЯТТЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ПРОФІЛАКТИКУ ПРАВОПОРУШЕНЬ» ЯК ПЕРЕДУМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Анотація. У тезах проаналізовано недоліки нормативно-правових актів, які регулюють виконання поліцією покладеної на неї профілактичної функції; обґрунтовано необхідність прийняття єдиного законодавчого акта, який би системно регламентував відносини у цій сфері, запропоновано авторське бачення його структури та змісту.

Ключові слова: Національна поліція України, профілактична функція, превентивна діяльність, Закон України «Про профілактику правопорушень».

Summary. The thesis analyzes the shortcomings of regulations governing the implementation of the police preventive function; the necessity of adoption of the uniform legislative act, which would systematically regulate relations in this sphere has been substantiated, the author's vision of its structure and content has been proposed.

Keywords: National Police of Ukraine, preventive function, preventive activities, Law of Ukraine «On Prevention of Offences».

На сьогодні Національна поліція України є одним із основних суб'єктів профілактики злочинів та інших правопорушень. Водночас, як свідчать результати проведеного нами дослідження, виконання поліцією покладеної на неї профілактичної функції регулюється надзвичайно великою кількістю нормативно-правових актів різної юридичної сили. Аналіз таких актів, у їх взаємозв'язку та взаємодії, дозволив нам виявити цілу низку недоліків, прогалин і суперечностей.

По-перше, це розрізненість правових норм, що регулюють профілактичну діяльність поліції. На сьогодні такі норми зосереджені в різних нормативних актах, які розгалужені і мають фрагментарний характер, що обумовлює їх неправильне тлумачення та значно ускладнює їх практичне застосування.

По-друге, це наявність прогалин в правовому регулюванні окремих аспектів попереджувальної діяльності поліції. Зокрема, на сьогодні їй досі залишаються нормативно невизначеними мета, суб'єкти, об'єкти, підстави, заходи, форми, як загальносоціальної, так і спеціальної та індивідуальної профілактики.

По-третє, неналежне правове регулювання питань взаємодії суб'єктів профілактики. «Множинність» таких суб'єктів, відсутність чіткого уявлення про їх компетенцію, методика, тактику й межі застосування окремих попереджувальних заходів, обумовлюють серйозні прорахунки в питаннях їх взаємодії, координації та узгодженої діяльності.

По-четверте, обмежений доступ до деяких правових актів, які регулюють загальносоціальні питання профілактики. В закритих актах, на нашу думку, повинні бути зосереджені виключно питання організації, методики та тактики оперативно-розшукових форм діяльності спеціалізованих суб'єктів; правове регулювання всіх інших аспектів профілактики має бути відкритим.

По-п'яте, не достатнє забезпечення фінансового, кадрового, інформаційного, матеріально-технічного та іншого забезпечення реалізації вже існуючих правових актів тощо.

Більшість науковців і практичних працівників переконана, що усунути зазначені недоліки, а також підвищити ефективність профілактичної діяльності можна шляхом удосконалення її нормативно-правового регулювання. Однак, з приводу конкретних способів такого удосконалення їх думки розходяться. Так, наприклад,

одна група науковців пропонує періодично приймати комплексні або цільова програми профілактики. Так, наприклад, В.О.Негодченко пропонує ухвалити Концепцію розбудови державної системи попередження злочинів та правопорушень, а також, з метою її виконання, ще й Державну програму попередження злочинів і правопорушень [1, с. 66]. Деякі науковці обґрунтовують необхідність прийняття концепції удосконалення окремих напрямів профілактичної діяльності: наприклад, з профілактики адміністративних проступків [2, с. 160], правопорушень серед неповнолітніх [3, с. 186] або ж злочинів проти власності [4, с. 168] тощо.

Ми не заперечуємо проти необхідності розробки подібних концепцій для формування загального бачення державної системи попередження злочинів та її перспективного розвитку. Однак, вирішальна роль таких документів в практичному удосконаленні механізму реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень нам видається дещо перебільшеною. Їх прийняття дозволяє лише частково розв'язати проблему підвищення ефективності профілактичної діяльності. В першу чергу, це обумовлено тим, що як правило, подібні документи носять характер декларацій і використовуються для загального формулювання проблеми профілактики та окреслення її масштабів. Крім того, вони мають підзаконний характер та обмежений термін дії (розраховані на 5-10 років), тоді як попереджувальна діяльність вимагає, в першу чергу, стабільності та прогнозованості.

У зв'язку з цим, *більш переконливою видається позиція тих науковців, які пропонують прийняти єдиний законодавчий акт, який би системно регулював відносини у цій сфері, наприклад, Закон України «Про профілактику правопорушень»* [5, с. 144; 6, с. 130; 7, с. 169]. У цілому підтримуючи погляди науковців щодо необхідності розробки та прийняття зазначеного закону, ми все ж таки хочемо висловити авторське бачення його структури та змісту.

У першу чергу, ми вважаємо, що Закон України «Про профілактику правопорушень» повинен мати комплексний багатoproфільний характер й визначити загальні засади такої діяльності. Його основне призначення має зводитись до регулювання вже усталених напрямів профілактики, а також закріплення нових запобіжних заходів, які б відповідали сучасному стану розвитку суспільних відносин.

У першому розділі Закону доцільно розкрити його основне призначення, а також загальні засади, мету, завдання, принципи та функції профілактики; дати визначення основним термінам і поняттям; вказати правову основу діяльності суб'єктів профілактики, а також закріпити загальні права та обов'язки суб'єктів правовідносин в цій сфері.

Другий розділ Закону має чітко визначити зміст профілактики; її рівні та основні напрями; систему конкретних запобіжних заходів; підстави, порядок та наслідки їх застосування; форми та методи профілактичної діяльності.

У третьому розділі необхідно закріпити систему суб'єктів профілактичної діяльності; їх правовий статус та принципи діяльності; завдання, функції, права та обов'язки; порядок планування та здійснення ними профілактичних заходів; загальні засади організації взаємодії та координації їх діяльності; порядок залучення громадськості до реалізації попереджувальних заходів.

Окремі розділи Закону необхідно присвятити правовому регулюванню профілактичної діяльності на кожному з її рівнів: загальносоціальному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному; визначити систему об'єктів, які потребують профілактичного впливу; зазначити форми, методи, способи та засоби профілактики. При цьому особливу увагу слід зосередити на індивідуальній профілактиці. З цією метою в Законі необхідно чітко визначити підстави для здійснення індивідуального профілактичного впливу; дати вичерпний перелік осіб, щодо яких застосовуються профілактичні заходи; передбачити перелік таких заходів і межі профілактичного впливу; закріпити гарантії дотримання прав і свобод осіб, а також форми і способи їх захисту.

Ще один розділ Закону має закріплювати основні засади здійснення нагляду та контролю за проведенням профілактичної діяльності; визначити суб'єктів, наділених контрольно-наглядовими повноваженнями, а також межі їх повноважень.

Насамкінець, окремі розділи Закону необхідно присвятити оцінці ефективності профілактичної діяльності та підвищенню такої ефективності; відповідальності суб'єктів профілактики; порядку захисту і відновлення порушених внаслідок незаконної профілактичної діяльності прав і свобод фізичних і юридичних осіб; фінансовому, матеріально-технічному, ресурсному, організаційно-методичному, інформаційному, кадровому, науковому та іншому забезпеченню профілактики тощо.

З аналізу наведених положень видно, що Закон «Про профілактику правопорушень», у разі його прийняття, матиме істотний вплив на всю систему правового регулювання попереджувальної діяльності. Передусім, він забезпечить такий діяльності статус пріоритетного напрямку в кримінальній політиці держави й стане підґрунтям для розвитку окремих її напрямів і рівнів. Крім того, він об'єднає всі сили та засоби, орієнтовані на попередження правопорушень, зміцнить взаємодію суб'єктів профілактики, зробить їх діяльність синхронною та уніфікованою. Рамковий характер даного

Закону забезпечить комплексність правового регулювання профілактичної діяльності і, відповідно, сприятиме усуненню таких його вад, як дублювання, суперечності, прогалини тощо.

Разом з тим, не варто робити Закон всеосяжним, оскільки якими б досконалими не були його положення, вони все одно не зможуть в повній мірі замінити спеціальне законодавство загалом, і відомчу нормотворчість зокрема. Тому, Закон «Про профілактику правопорушень» повинен визначати лише загальні засади даної сфери правового регулювання й слугувати фундаментом для прийняття інших нормативно-правових актів з окремих напрямів профілактичної діяльності, а також відповідних концепцій і державних цільових програм.

Список використаних джерел

1. Негодченко В. О. Діяльність органів внутрішніх справ щодо попередження злочинів у сучасних умовах : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08 / Негодченко Вадим Олександрович. Харків : Національний університет внутрішніх справ, 2003. 219 с.

2. Бугайчук К. Л. Адміністративні проступки: сутність та організаційно-правові заходи їх профілактики : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Бугайчук Костянтин Леонідович. Харків : Національний університет внутрішніх справ України, 2002. 243 с.

3. Поволоцька С. Г. Діяльність органів внутрішніх справ по профілактиці правопорушень серед неповнолітніх (адміністративно-управлінське дослідження) : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07. Харків : Нац. ун-т внутр. справ, 2005. 214 с.

4. Івершенко Л. А. Конституційне право людини і громадянина на приватну власність в Україні та забезпечення його реалізації органами внутрішніх справ : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ : Київський національний університет внутрішніх справ, 2006. 240 с.

5. Быргэу М. М. Организация деятельности полиции Республики Молдова по профилактике преступлений : дисс. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. – Харьков : Нац. ун-т внутр. дел, 2004. 532 с.

6. Крижна Л. В. Попередження злочинів що вчиняються у сфері сімейно-побутових відносин : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08. К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2000. 215 с.

7. Витвицкая В. В. Криминологические проблемы предупреждения преступных посягательств на нравственное и физическое развитие несовершеннолетних : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Киев : Нац. акад. внутр. дел Украины, 2002. 277 с.